

Doğaya Açılan Pencere

MONET • SISLEY • VAN GOGH

İZLENİMCİ RESSAMLARIN İZİNDE

—
Sanat
—

Nedim Gürsel, 1951'de Gaziantep'te doğdu. Galatasaray Lisesi'ni ve Paris Sorbonne Üniversitesi Modern Fransız Edebiyatı Bölümü'nü bitirdi; aynı üniversitede Nâzım Hikmet ve Aragon üzerine Prof. Etiemble'in yönetiminde karşılaştırmalı edebiyat doktorası yaptı. Halen CNRS'te (Fransa Bilimsel Araştırmalar Ulusal Merkezi) araştırma başkanı olarak görev yapmakta ve Paris INALCO'da (Doğu Dilleri ve Medeniyetleri Enstitüsü) Türk edebiyatı derleri vermektedir.

Edebiyatın hemen her dalında ürün veren Nedim Gürsel'in kitapları Fransa başta olmak üzere yirmi beş ülkede yayımlandı, bazı öykülerinden yapılan tiyatro uyarlamaları Türkiye ve Avrupa ülkelerinde oynandı. Yazar DAAD adlı kurumun davetlisi olarak bir yıl Berlin'de kaldı; Fransa, Almanya, İtalya ve Türkiye gibi pek çok ülkede hakkında incelemeler ve doktora tezleri yapıldı, belgeseller çekildi.

Nedim Gürsel'in aldığı ulusal ve uluslararası ödüller şunlardır: Türk Dil Kurumu Ödülü (1976), Abdi İpekçi Barış Ödülü (1986), Fransız PEN Kulüp Özgürlük Ödülü (1986), Haldun Taner Öykü Ödülü (1987), Struga Altın Plaket Ödülü (1992), Radio France Internationale Öykü Ödülü (1992), France-Turquie Ödülü (2004), Fransa Hükümeti Edebiyat Şövalyesi Nişanı (2004), Mevlânâ Dünya Kardeşlik Ödülü (2009), Türkiye Yayıncılar Birliği İfade Özgürlüğü Ödülü (2009), Balkanika Vakfı Uluslararası Roman Ödülü (2012), Fransa Akdeniz Roman Ödülü (2013), Türk Dünyası Kızıl Elma Ödülü (2016), Türkiye-Avrupa Eğitim ve Bilimsel Araştırmalar Vakfı Ödülü (2018), Çukurova Sanat Girişimi Büyük Ödülü (2019). Nedim Gürsel'in kitapları Doğan Kitap tarafından yayımlanmaktadır. Siyasi yazılarından oluşun *Özgür Türkiye* adlı kitabı A7 Kitap tarafından yayımlanmıştır (2023).

DOĞAN KİTAP TARAFINDAN YAYIMLANAN DİĞER KİTAPLARI

Uzun Sürmüş Bir Yaz
İlk Kadın
Cicipapa
Bir Avuç Dünya
Dünya Şairi Nâzım Hikmet
Bozkırdaki Yabancı
Boğazkesen
Paris Yazıları
Başkaldıran Edebiyat
Resimli Dünya
Yaşar Kemal - Bir Geçiş
Dönemi Romancısı

Öğleden Sonra Aşk
Güneşte Ölüm
Sağ Salim Kavuşsak
İzler ve Gölgeler
Çıplak Berlin
Yedi Dervişler
Allah'ın Kızları
Hatırla Barbara
Türkiye: Yaşlı Avrupa'ya
Genç Damat
Derin Anadolu
Şeytan, Melek ve Komünist

Aragon
Yine Bana Döneceksin
Aşk Kırgınları
Yüzbaşının Oğlu
Acı Hayatlar
Tehlikeli Sevişmeler
Bana İtalya'yı Anlat
Uzun Bir Ayrılık İçin Kırk Kısa Şiir
Söz Uçar
Piramitlerin Gölgesinde
Yalnızlığın Yarattığı Yazar -
Sait Faik

Mehdi'yi Beklerken
Baba Bak Deniz
Aşk ve İsyan
Küçük Prens (*çeviri-Doğan Egmont*)
Son Fasil
Son Yolcu
Ölüm Aklımdayın

Bu eser ARKAS HOLDİNG katkılarıyla yayımlanmıştır.

DOĞAYA AÇILAN PENCERE

Yazan: Nedim Gürsel

Editör: Aslı Güneş

Yayın hakları: © 2023 Doğan Yayınları Yayıncılık ve Yapımcılık Ticaret A.Ş.

Bu eserin bütün hakları saklıdır. Yayınevinden yazılı izin alınmadan kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz, hiçbir şekilde kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz. Görseller Bridgeman Images'tan alınmıştır.

1. baskı / Temmuz 2023 / ISBN 978-625-6843-12-7

Sertifika no: 44919

Kapak ve kitap tasarımı: Taylan Polat

Kapak resmi: Claude Monet, Gelincik Tarlası, 1873.

Baskı: Mega Basım Yayın San. ve Tic. A.Ş.

Cihangir Mah. Güvercin Cad. No: 3/1

Baha İş Merkezi. A Blok Kat: 2

34310 Haramidere-İstanbul

Tel. (212) 412 17 00

Sertifika no: 44452

Doğan Yayınları Yayıncılık ve Yapımcılık Ticaret A.Ş.

19 Mayıs Cad. Golden Plaza No. 3, Kat 10, 34360 Şişli - İSTANBUL

Tel. (212) 373 77 00 / Faks (212) 355 83 16

www.dogankitap.com.tr / editor@dogankitap.com.tr / satis@dogankitap.com.tr

Doğaya Açılan Pencere

İzlenimci Ressamların İzinde
MONET • SISLEY • VAN GOGH

Nedim Gürsel

Sunum

8

İzlenimciliğin Doğduğu Kent: Le Havre

12

İzlenimciliğin İzinde

24

Işık ve Gölgenin Deviniminde Bir Yapının (Yapıtın) Anlatımı

40

Yeşil Etekli Kadın

48

Monet, Fırtınada Doğa ve Étretat

58

Alfred Sisley'in Manzaraları

70

Van Gogh'un Son Günleri

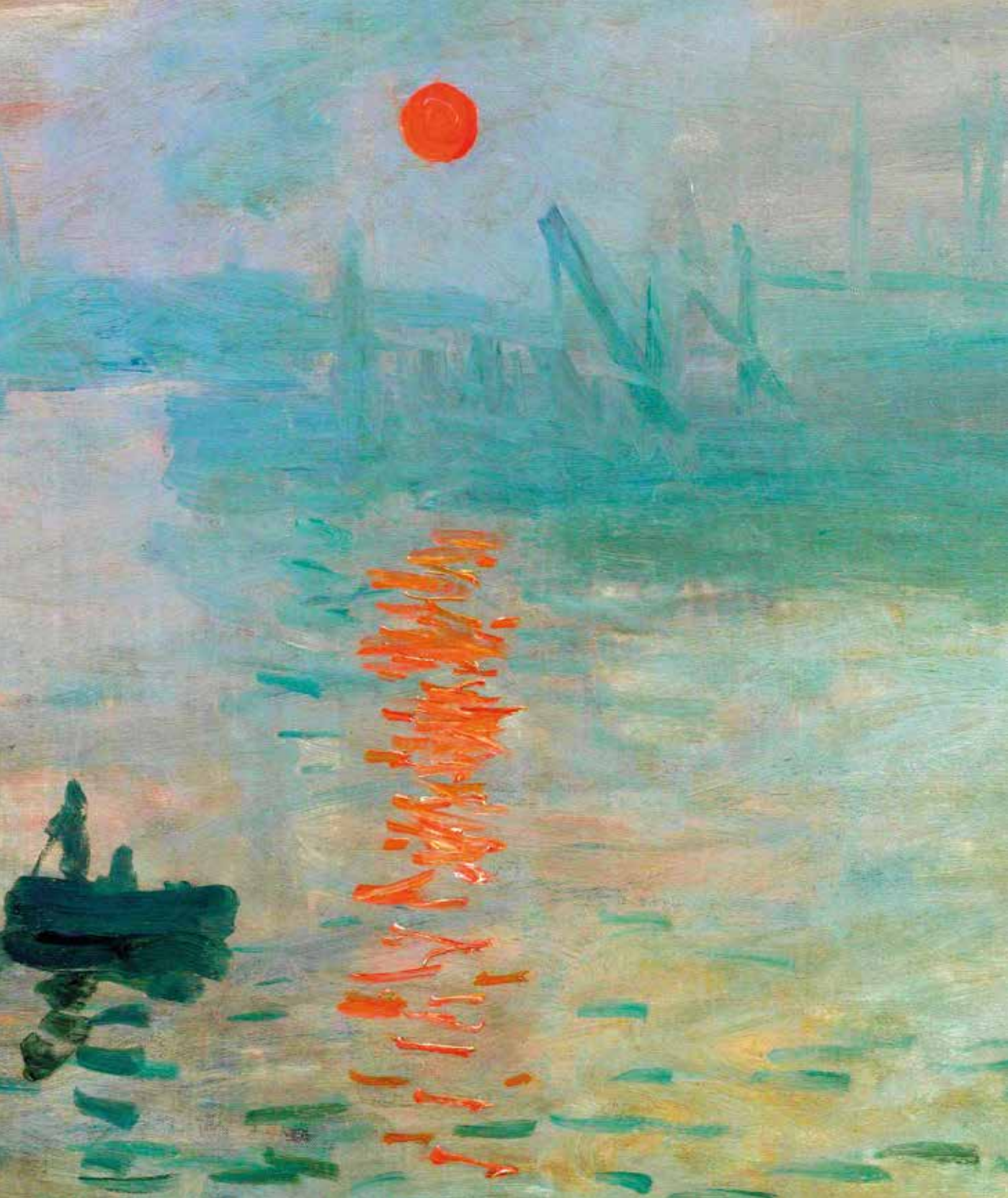
86

İzlenimci Ressamların Gerçekçi Tablosu

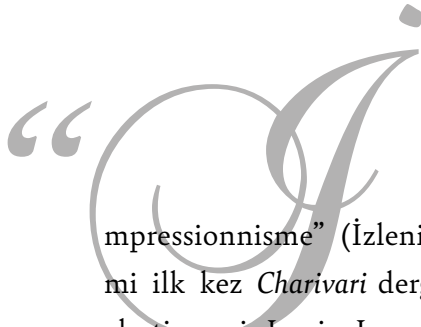
116

Claude Monet,
İzlenim: Gündoğumu,
1873.

Sumum

mpressionnisme” (İzlenimcilik) terimi ilk kez *Charivari* dergisinin sanat eleştirmeni Louis Leroy tarafından, Claude Monet'nin “Gündoğumunda Güneş” adlı tablosuna atıfla 1874 yılında, biraz da alaycı bir ifade olarak kullanıldı. Ne var ki, ilgili ressamlar başta olmak üzere koleksiyoncular da hemen benimsediler bu adlandırmayı, hatta ona sahip çıktılar. Böylece sanat tarihinde önemli bir çığır açılmış, klasik estetik anlayışına karşı çıkan İzlenimcilerin yapıtları, kendi açtıkları özel sergiler aracılığıyla sanatseverlere ulaşmış oldu.

Akıma adını veren Claude Monet'nin tablosunun 1873'te sabahın çok erken saatlerinde Le Havre Limanı'na bakan bir apartman dairesinde

yapılmaya başlandığını ama 1874'te atölyede tamamlandığını göz önünde tutarsak, sanat tarihinin en önemli dönemeçlerinden birini oluşturan İzlenimcilik akımının 150'nci yılını kutluyoruz demektir. Akademik kuralları hiçe sayarak yeni bir estetik anlayışı geliştiren, eleştirmenleri olduğu kadar izleyicileri de şaşırtan, ne var ki, dönemin önemli yazarları Mallarmé ve Zola tarafından olduğu kadar bazı koleksiyoncular tarafından da desteklenen İzlenimcilerin, kendi olanaklarıyla 1874'te Paris'te, fotoğrafçı Nadar'ın eski atölyesinde açtıkları ilk sergiden bu yana çok zaman geçti ama İzlenimcilik eskimedi. Modern resmin öncüsü bu akım hiç kuşkusuz ki klasik ustaları yadsıyarak yola çık-

tı. Sanatlarını doğanın içinde, onunla bütünleşerek gerçekleştiren İzlenimci ressamlar Sanayi Devrimi'nin yol açtığı yeniliklerden ve teknolojiden de etkilendiler. Garları, buharlı lokomotifleri, kent yaşamını, kalabalık caddelerle dumanlı kahveleri de resmetmekten çekinmediler. Onların bu yenilikçi yaklaşımı, kent mimarisıyla manzaraya yönelttikleri değişik bakış açısı herkes tarafından kabul görme- se de, sonradan çok benimsendi. Ve etkisini 20. yüzyılın ortalarına dek "post-empresyonist"lerin yapıtlarında sürdürdü.

Işığın sürekli değişim ve devinimi- nin nesnelere ve doğa üzerinde yarat- tığı etkileri sanatçının öznel algısıyla birlikte tuvale yansıtan, bir bakıma resim sanatını atölyeden sokağa taşı- yan, doğayla buluşturan İzlenimcili- ğin önemli temsilcilerinden Claude Monet, Alfred Sisley ve kendi özgün üslubunu yaratırken İzlenimci tavrı ve duruşuyla dikkat çeken Van Gogh'un yapıtlarına, onların yaşadıkları yer- lerde izlerini sürerek yeni bir bakışla

yönelmeyi denedim bu kitapta. Oku- ru bu efsane ressamların dünyasında bir yolculuğa çıkarmak istedim. Çizip boyadıkları mekânları, manzaraları, ille de akarsularla okyanus ve falez- leri, giderek büyük kentlerin mimar- ri dokusuyla anıtlarını bizzat yerinde gidip gördükten sonra bu yazıları ka- leme aldım. *Doğaya Açılan Pencere*'nin yazılmasında büyük katkısı olan, des- teğini esirgemeyen sanatsever ve ko- leksiyoncu Lucien Arkas'a özellikle teşekkür etmek isterim. Kitabı yayımlayan, ezeli ve ebedi yayıncım Doğan Kitap'ın Yayın Direktörü Cem Erci- yes'e de.

Claude Monet portresi,
Pierre Auguste Renoir,
1875.

İzlenimciliğin
Doğduğu Kent: Le Havre

e Havre, Seine Irmağı'nın Manş Denizi'ne döküldüğü yerde kurulmuş bir liman, adı Fransızcada "kuytu", "sığınılacak yer" anlamındaki "havre" sözcüğünden geliyor. Doğal bir liman değil ama; günümüzden tam 500 yıl önce, 1517'de Kral I. François'nın girişiyle ve Fransa'nın deniz gücünü geliştirmek amacıyla, deyim yerindeyse "yoktan var edilmiş." Bugünlerde İzlenimciliğin doğuşunun 150. yılını kutlamaya hazırlanıyor.

İkinci Dünya Savaşı'nda yıkılan, neredeyse "yer ile yeksan" olan Le Havre, beton ve çeliğin egemenliğinde yeniden inşa edilmiş. Fransız kentlerinde pek rastlanmayan bir mimari dokusu var. Geniş caddeleri, tramvay durakları, çok geniş parkları, birbiri-

ni dikey kesen sokaklarıyla eski sosyalist ülkelerin başkentlerini anımsatıyor. O kentler köklü bir değişim yaşıyor Berlin Duvarı'nın yıkılmasından sonra ama aynı şeyi Le Havre için söylemek mümkün değil. Marsilya'dan sonra Fransa'nın bu en büyük limanını 1950'lerde kalmış gibi. O dönemin modern mimari özelliğini yansıttığından olmalı, UNESCO tarafından korumaya alınmış. Ünlü Mimar Auguste Perret'nin tasarladığı bu beton yığını, bana sorarsanız, hiç de güzel değil. Akılcı bir düzenlemeyle gerçekleştirilmiş bir çeşit toplu konut projesini andırıyor. İtici bir görünümü var. Beğenenlerle beğenmeyenler arasındaki tartışma hâlâ sürüyor. Ben, beğenmeyenlerdenim.

“1870’li yıllarda Monet ve arkadaşları atölyeden sokağa, nehir kıyılarına, kumsallara, kırlara, kısacası açık havaya çıkardılar resim sanatını. Ona atölyeden uzak, günlük yaşamın içinde bir yer verdiler. Sehalarını rüzgârlı tepelere, yemyeşil yamaçlara, ağaç gölgelerine, kayalıkların kuytusuna kurup doğayı görülebilenin aksine, öznel izlenimlerinden yola çıkarak betimlediler. Işığı, kendiliğinden ve anlık hareketi içinde algılayabilmek için açık havada çalıştılar, tablolar son biçimlerini atölyede alsa da.”

Doğaya Açılan Pencere’de, okuru Monet, Sisley ve Van Gogh’un dünyalarında bir yolculuğa çıkartıyor Nedim Gürsel. Tuvale yansıyan mekânları bizzat görerek bir edebiyatçının gözünden aktarıyor. Okyanuslar, falezler, fırtınalı denizler, ışık oyunları başkalaşan mekânlar, fırça darbeleriyle gerçeklikten kopan doğa parçaları... Hepsi ressamın fırçasından yazarın kalemine akıyor.

İzlenimciliğin 150. yıldönümünde edebiyattan resme açılan bir pencere.

